

grundig en oversigt – et personregister.

Med denne oversigt har alle, der er interesseret i Kolding, personal-, kirke- og skolehistorie, fået et godt og grundigt hjælpemiddel.

Tove Elklit

Tove Svendsen: *Arbejderbevægelsens udgivelser fra 1871-1919*. En bibliografi. (ABAs bibliografiske serie 4. Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, 1987). 79 s., 66 kr.

Tove Svendsens bibliografi er endnu et eksempel på de mange nyttige specialbibliografier, der udarbejdes ved Danmarks Biblioteksskole. Interesserede i arbejderbevægelsens tidlige udgivelser spares herved for en lang og sej vej gennem Dansk Bogfortegnelse, Dansk historisk bibliografi osv. Det er en overskuelig lille bibliografi med et godt indgangsapparat.

Tove Elklit

Harald Ilsøe: *555 danske Selvbiografier og Erindringer. En kronologisk fører med referater til trykte selvbiografier forfattet af personer født før 1790*. (Det danske Sprog- og Litteraturselskab. C. A. Reitzels Forlag, 1987). 274 s., 244 kr.

I en tid, hvor mentalitets- og bevidsthedshistorie er i høj kurs, er en vigtig gruppe kilder erindringer, selvbiografier og lignende. Denne kronologiske fører registrerer som titlen siger 555 selvbiografier af personer født før 1790. Som håndbog betragtet er den grundig og overskuelig med præsentation af de forskellige typer af biografier og et glimrende indgangsapparat.

Tove Elklit

Ingeborg Cock-Clausen: *Tekstilprøver fra danske arkiver og museer 1750-1975*. (Borgen, 1987). 570 s.

Knap 50 sider indledning fører frem til den godt 500 sider store registrant. Den er opbygget topografisk med de moderne amtsgrænser, som bærende geografisk enhed.

Det er et kæmpe arbejde, der her er lagt frem. Arkiver, museer og institutioner i bredeste forstand og af enhver art er opsøgt for at finde oplysninger om bevarede tekstilprøver. Ikke nok med det, men hver eneste samling er beskrevet efter et ensartet mønster, med »genstand, materiale, beskrivelse, bemærkninger og litteratur«, som de vigtigste overskrifter. Adskillige gange suppleres teksten af meget fine fotografiske gengivelser, ikke blot i sort/hvid, men næsten lige så ofte i en meget fornem farvegengivelse, der er så skarp, at læseren ikke blot næsten får lyst til at røre ved stofprøverne, men endog på det nærmeste kan tælle tråde.

Det er denne registrant, der er det bærende i bogen, og i indledningen redegør forfatteren for sin arbejdsmetode, og her fremgår det desværre klart, at hendes tilgangsvinkel er materiel. Hun søger således ikke om bag landarkivernes samlinger af tekstilprøver fra toldarkiverne, forstået sådan, at hun ikke søger at klarlægge, på hvilket administrativt grundlag, de er blevet til. Var hun gået til lovstoffet – eller blot til Axel Nielsen (red), Industriens historie i Danmark – der desværre ikke er nævnt i litteraturlisten – ville forfatteren i bd III,2. halvbind i kapitel II pp. 15-128 direkte se, at kravet til stempeling ikke er fra 1831, som det anføres i indledningen s. 20, men går tilbage til 1812 og 1814. Landsarkivernes værdifulde toldregistraturer burde i sig selv også nok have skabt en vis mistanke om, at noget var galt, for flere af proto-

kollerne er ældre end indledningens bemærkninger lader formode. Det gælder også samlingen fra Stubbekøbing, hvorfra der i bogen bringes fine illustrationer (p. 137), og hvor det anføres, som i landsarkivets registratur, at protokollen er fra 1828.

Selvfølgelig er det let at kritisere og bemærke sådanne inkonsekvenser og helt overse de mange år, der er benyttet på arbejdet. Det fremgår imidlertid helt klart, at forfatteren hurtigt er blevet klar over det enorme materiale, der netop ligger i de offentlige arkiver, og hurtigt har måttet indskrænke sine undersøgelser her til stikprøver.

Omvendt er det nyttigt for arkiverne at have haft besøg af en kyndig tekstilhistoriker, der endog anfører bemærkninger om tekstilprøvernes bevarings-tilstand. Vi hører således, at der er en-

kelte mølhuller i materialet fra Filtfabrikken Norden, hvis arkiv ligger i Erhvervsarkivet, at andre tekstilprøver er krøllede, mens andre igen er snavsede og støvede og enkelte noget medtaget. Om Landhusholdningsselskabets klædeprøver hedder det, at tilstanden er god, men at der tilrådes forsigtighed med prøverne, da de er små og let løsner sig fra papiret.

Det er kort og godt et imponerende værk og en værdifuld registrant, der her er fremlagt til brug ikke blot for tekstilforskere, men også for lokalhistorikere eller blot historikere, der interesserer sig for lokale produktionsforhold. Værdifuld er den også, fordi registranten kan være med til at skåne de skrøbelige gamle prøver.

Henrik Fode

NORDEN

Anders Florén: *Disciplinering och konflikt. Den sociale organisering av arbetet. Jäders Bruk 1640-1750.* (Studia Historica Upsaliensia 147, Uppsala 1987). 260 s.

Der ligger masser af spændende historie skjult i de svenske brugsarkiver. I de senere år har de ældre former for organisering af arbejdet på de svenske jernbrug været underkastet fornyet forskning, og resultatet er bl.a. blevet en række disputatser, der har interesseret sig for begrebet »protoindustrialisme«, der netop har særlig gode betingelser for at kunne studeres i de bevarede brugsarkiver. Nærværende afhandling samler sig om Jäders Bruk i nærheden af Arboga.

Der rejses en lang række centrale spørgsmål. Var »arbejderen« bondelærer eller smed, var arbejdspladsen et land-

brug eller en våbenvirksomhed. Hvor kom råvarerne fra, hvordan blev disse financieret, eller hvordan forplantede konjunkturudviklingen sig fra krig til fred og omvendt ned på brugsniveau. Spørgsmålene serveres systematisk, sådan som det er sædvane med svenske disputatser næsten efter et skema – og med talrige henvisninger til ældre forskningsresultater. Dette gør desværre, at publikationerne almindeligvis kræver ret solide faglige forudsætninger af læseren for at følge den mere detaljerede akademiske polemik. Denne disputatsmodel har desværre været nødvendig for at begrænse omfanget af de akademiske afhandlinger, men der mistes læsere herved.

På trods af disse principielle indvendinger, er nærværende fremstilling spændende, idet den ikke blot rejser, men også besvarer en lang række